

НАЦИОНАЛНА КОМИСИЯ ЗА
БОРБА С ТРАФИКА НА ХОРА

Фондация „Партньори – България“

Hanns
Seidel
Stiftung

РИСКОВЕ И ОПАСНОСТИ В МЛАДЕЖКА ВЪЗРАСТ

ПОСОБИЕ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ОБУЧЕНИЕ ПО МЕТОДА
„ВРЪСТНИЦИ ОБУЧАВАТ ВРЪСТНИЦИ“

РИСКОВЕ И ОПАСНОСТИ В МЛАДЕЖКА ВЪЗРАСТ

ПОСОБИЕ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА
ОБУЧЕНИЕ ПО МЕТОДА
„ВРЪСТНИЦИ ОБУЧАВАТ ВРЪСТНИЦИ“

Автори: Вероника Козарева, Георги Божилов – Годо

Съставител: Вероника Козарева

Редакция: д-р Даниела Коларова, Александър Ранев

Издател: Фондация „Партньори-България“

<http://www.partnersbg.org/>

София, 2010

ISBN:

Настоящото пособие е разработено в рамките на проект „Ефективен отговор на трафика с деца“, фаза III (Child Trafficking Response Programme, Phase III) на Фондация „Спасете децата“, който има за цел създаване на ефективни модели за превенция и подкрепа на деца в риск и деца, жертви на трафик.

Фондация „Партньори-България“ отправя специални благодарности на екипа доброволци от град Кюстендил, които допринесоха с ценните си идеи и коментари за съставянето на това пособие – Марта Паунова, Васил Македонски, Даниел Леков, Биляна Секуловска, Сияна Христова, Пламен Методиев, Ева Димитрова, Денис Мазнев, Захари Захариев.

Наръчникът се издава с партньорството на
НАЦИОНАЛНАТА КОМИСИЯ ЗА БОРБА С ТРАФИКА НА ХОРА
www.antitrafficking.government.bg

с финансовата подкрепа на фондация „Ханс Зайдел“
www.hssbg.eu

Дизайн: Елена Капинчева
www.kapincheva.com

СЪДЪРЖАНИЕ:

	стр.
Въведение I.	4.
Цели, задачи и употреба на пособието II.	4.
Методология III.	5.
Методът „връстници обучават връстници“ IV.	7.
Фасилитаторски умения и методи V.	10.
Теми VI.	15.
Сексуално рисково поведение 1.	15.
Превенция на зависимости 2.	32.
Превенция на агресията 3.	45.
Безопасна миграция 4.	55.
Безопасен интернет 5.	69.
Здравословен начин на живот 6.	85.
Кариерно развитие 7.	99.
Лидерски умения 8.	119.
Осмисляне на свободното време 9.	143.
Оценка на собствената работа VII.	155.
Приложения VIII.	162.
Използвана литература IX.	165.

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящото пособие за обучение е по метода „връстници обучават връстници“. То е разработено в рамките на третата фаза на регионалната програма „Ефективен отговор на трафика с деца“ (Child Trafficking Response Programme) с участието на доброволци от Ресурсния център на Фондация „Партньори – България“ в гр. Кюстендил. Пособието е насочено към превенция на някои от рисковете, пред които са изправени съвременните младежи. С предложената методика се цели от една страна, младежите да получат информация по всяка от темите, а от друга – да развият уменията си за самостоятелен живот, така че сами да предпазват себе си от опасностите.

Темите, включени в пособието, са подходящи за младежи-обучители в гимназиалните класове (VIII – XII клас) като част от учебната програма или извън нея. Всяка тема може да се разгърне в един или повече учебни часа, в зависимост от възрастта и познанията на обучаваните, както и от времето за прилагане на методиката. В темите са използвани и материали от различни методики на Фондация „Партньори-България“ и Фондация „Спасете децата“, доказали своята ефективност.

II. ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ, ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Целта на методиката, е младежите да придобият умения да предпазват себе си от различни рискови ситуации, на които са изложени.

Основните задачи са:

- » активизиране критичното и аналитично мислене, както и креативността на участниците,
- » създаване атмосфера на партньорство чрез преодоляване на негативните емоции и конфликтните ситуации;
- » изграждане на адекватна самооценка за собствените си възможности;
- » изграждане на активна гражданска позиция;
- » развиване на стремеж за участие във вземането на решения, засягащи живота им на всички нива в обществото.

Очакваните резултати които се стремим да постигнем чрез методиката са:

- » повишаване знанието и информираността на младежите по значими за тях теми като сексуално поведение, агресия, кариерно развитие, лидерски умения и др.;
- » чрез практически упражнения и симулации тези знания да се превърнат в умения за справяне с рискови ситуации в тяхното ежедневие.

III. МЕТОДОЛОГИЯ

Как и къде е разработено пособието?

Настоящото пособие е разработено от Фондация „Партньори-България“ в рамките на третата фаза на регионалната програма „Ефективен отговор на трафика с деца“ (Child Trafficking Response Programme, 2009-2010). Основната част от дейностите по проекта, ръководени от ФПБ, се осъществяват в ресурсния център на организацията в гр. Кюстендил. Там екипът по проекта работи с две групи младежи на възраст 15 – 18 години:

1. *Младежи в риск;*
2. *Доброволци* (обучители на връстници).

В рамките на втората година доброволците в центъра взеха участие в серия обучения, семинари и дискусии за разработване на пособието.

В първоначалния етап доброволците се запознаха с начина, по който се структурира съдържанието на едно методично пособие. Следващата стъпка беше те самите да идентифицират теми и методи, които да бъдат включени в тяхното пособие. Критерият за избор беше темите да засягат важни за тях проблеми, да са актуални и интересни.

От всички предложения младежите се спряха на девет теми, колкото са и месеците на една учебна година. Целта е всеки месец да се представя по една тема от младежи, обучители на връстници в рамките на часа на класа пред ученици от средните училища (14-18 годишни). Деветте теми, представени в пособието са:

1. *Сексуално рисково поведение.*
2. *Превенция на зависимости.*
3. *Кариерно развитие.*
4. *Превенция на агресията.*
5. *Безопасна миграция.*
6. *Здравословен начин на живот.*
7. *Безопасен интернет.*
8. *Лидерски умения.*
9. *Осмисляне на свободното време.*

Методите, които се използват в отделните сесии са: въвеждащи и обобщаващи дискусии, мозъчна атака, ролеви игри, дебати, презентации, работа по групи, методи от различните изкуства и др.

Всяка от темите предлага няколко варианта за провеждане на един учебен час. Предложените методи и сесии варират според възрастта и подготовката на целевата група. Всяко упражнение е описано с неговата продължителност и възрастта, за която е подходящо. Затова младежите-обучители могат сами да подберат кои стъпки от темата да представят пред своята група в рамките на един учебен час.

Как е структурирана всяка тема?

Целите на методиката, в пособието се постигнат чрез интерактивни подходи, предполагащи участието и ангажираността на всички младежи от целевата група.

Всяка тема включва следните елементи:

- » **Цели и задачи** – накратко е представено какви цели и задачи трябва да си поставят младежите-обучители, провеждайки урока.
- » **Теми за обсъждане** – какви са основните теми, които ще бъдат обсъдени и засегнати в хода на сесията.
- » **Необходими материали** – какви материали трябва да подготвят и осигурят младежите-обучители преди провеждане на сесията.
- » **Очаквани резултати** – какви умения и знания се очаква да придобият младежите, след участието си в урока.
- » **Кратко резюме на предложените упражнения** – представя обобщен вид на стъпките, включени в темата:

Стъпка	Тема „Превенция на агресията“	Метод	Продължителност
Стъпка 1	Въвеждаща дискусия по темата	Фронтална дискусия	8-10 минути
Стъпка 2	Варианти за практически упражнения: 1. „Дебати“ (20-30 минути) 2. „Столове“ (20 мин.) 3. Азбука на гнева (30 минути) 4. Най-често срещани прояви на агресия (30 минути) 5. С очи към мрака на живота (30 мин.)	Дебати Структурирано упражнение, дискусия Работа по групи Работа по групи, беседа Работа по групи, работа с казус, беседа	Общо 30 мин.
Стъпка 3	Обобщение и рефлексия	Дискусия, обратна връзка	5-7 минути

- » **Ход на сесията** – детайлно описание на стъпките в хода на сесията с тяхната продължителност, възрастта, за която са подходящи, указания и подкрепяща информация за младежите-обучители по съответната тема.

Всяка от темите трябва да се структурира по начин, който осигурява работата върху следните два основни компонента:

1. Придобиване на знания по съответната тема.
2. Изграждане на умения за развиване на устойчивост към съответните рискове или развиване на активна гражданска позиция.

IV. МЕТОДЪТ „ВРЪСТНИЦИ ОБУЧАВАТ ВРЪСТНИЦИ“

Методът „връстници обучават връстници“ представлява стратегия, инструмент или комуникационен канал, използван при хора от една и съща възраст, произход, интереси за обмен на послания¹. Този метод може да се използва при различни възрасти и групи с различни цели, но най-широкото му приложение е при младежките програми за превенция на определени рискове и за повишаване осведомеността по дадени проблеми. Основната цел е младежите да бъдат подпомогнати да развият определени знания, нагласи и умения.

Изследванията сочат, че добре разработените и осъществени програми за обучение на връстници дават много добри резултати. Въпреки това трябва да се имат предвид някои от предимствата и недостатъците на метода.

Предимства на метода:

- » Чрез него могат да бъдат обхванати трудни за достигане групи, които имат сходни профили;
- » Според теорията за развитието на юношите, в тази възраст младите хора са силно податливи на различни влияния и са по-склонни да възприемат информация от техните връстници, отколкото от възрастните;
- » Самите младежи-обучители на връстници получават положителен опит като придобиват знания и лидерски умения, които да им послужат в собственото професионално развитие;
- » Програмите за обучение на връстници са базирани в общността и могат да предложат на младите хора връзка с други обществени услуги;
- » Обучението на връстници е гъвкаво и допълващо. Подобни програми рядко се осъществяват самостоятелно и са част от по-голяма инициатива, която може да включва редица организации, сектори, а често и държавни агенции. Като част от една по-голяма система, управлението и мониторинга на програмата за обучение на връстници обикновено се извършва от конкретна организация или агенция, като например училище или университет; младежка организация или клуб; обществена организация; здравно заведение и др.

¹ по-подробно виж: <http://www.maqweb.org/techbriefs/tb51peereducators.shtml> и <http://www.fhi.org/NR/rdonlyres/ela4kfwinkxyf1hfxw74a5rp6pvxpnfttjsw7wtg5tvu7l5xsp2w7uoo774qlpsqtuvf6ck7nwedl/standardsbook1enyt.pdf>

Недостатъци/предизвикателства при прилагането му:

- » Институционализирането на обучението на връстници може да е предизвикателство, тъй като с увеличаването на възрастта младежите-обучители напускат програмите, което налага постоянното набиране и обучение на нови;
- » Оценката на програмата може да е трудна, тъй като много от програмите се осъществяват заедно с други дейности или няма средства за мониторинг и оценка;
- » Програмите, които не са разработени под формата на учебна програма или нямат ясна структура за разпространение на информация могат да се превърнат в дезинформация или непрофесионален съвет;
- » Когато не са правилно насочени, младежите-обучители на връстници могат да се превърнат в канали за достигане до по-широката общественост, а не само до връстниците им, като по този начин тяхното въздействие се разрежда.

При разработване на програми по метода „връстници обучават връстници“ трябва да се имат предвид следните препоръки:

1. **Обучение.** Младежите, които водят обученията трябва да са предварително обучени по посока изграждането на самочувствие и умения, създаване на ясни цели, които да ги поддържат мотивирани и съсредоточени;
2. **Учебен план и структура.** Обучението на връстници е добре да следва учебна програма по теми или структура, която включва определени послания;
3. **Поддържане на качество.** Осигуряване на супервизия за младежите-обучители, хармонизиране на ценностите и убежденията на младежите-обучители с тези на организацията, развиване на творчески подходи и насърчаване на възможностите за кариерно развитие;
4. **Мониторинг и оценка.** Осъществяване на мониторинг и оценка от специалисти. Събиране, анализ и разпространение на данните;
5. **Участието на младите хора.** Осигуряване на пълноценно участие на младежи при разработване, изпълнение, мониторинг и оценка на програми;
6. **Равнопоставеност на половете.** При разработване на програма за обучение на връстници, следва младежите-обучители да са равен брой момичета и момчета.

Примерни дейности, които младежите-обучители могат да провеждат са:

- » Кампании за превенция като ко-обучители или гост-лектори в средните училища;
- » Театрални пиеси или ролеви игри;
- » Групови дискусии;
- » Информирание за специалисти, които могат да окажат образователна и социална подкрепа;
- » Работа с деца в риск.

Младите хора уважават мъдростта, особено по отношение на хора като тях, които са преминали или са се научили от други хора, преживели трудна ситуация. Хората са по-склонни да чуят и обработят информация, когато им е представена от някой, с когото могат да се идентифицират и в когото разпознават модел на поведение.

Обучението на връстници е ефективно, защото младежите-обучители се ползват с доверие сред другите млади хора. Ето защо, обучението на връстници е работеща стратегия при изграждането на умения за независим живот. За да бъде ефективно едно такова обучение трябва да се вземе под внимание сложния социален контекст, в който младежите живеят. То трябва да включва процес на учене, който помага на децата да разберат рисковете и възможностите и им позволява да станат проводници на положителни действия и промени. Това изисква процес, включващ знанията, опита и интересите на младежите във всички фази от планирането до изпълнението и оценката.

Личностно-ориентираното обучение за изграждане на умения за самостоятелен живот може да повиши самочувствието и да подобри собствената ефективност. Това насърчава младежите да поемат по-голяма отговорност в живота си и допринася за изграждането им като добри граждани.

Обучението е социален процес и учащите изграждат смисли чрез осигуряване на възможности за наблюдение, общуване, взаимодействие и учене един от друг. Това подчертава необходимостта от интерактивни подходи и подходи, предполагащи максималното участие в процеса на научаване. От особено значение са уменията и мотивацията на учителите.

Училището не може да бъде ефективно без подкрепата на местната общност. Възприетията и поведението на децата до голяма степен се влияят от семейните и обществени ценности, социалните норми и условия. Младежите трудно усвояват и използват умения, които не отговарят на заобикалящата ги среда, или не са прокарани от хора, които имат влияние в техния живот. Поради това семейството и членове на общността трябва да са запознати с целите и ползите от подобен вид обучение и да бъдат насърчавани да партнират в този процес.

V. ФАСИЛИТАТОРСКИ УМЕНИЯ И МЕТОДИ

ФАСИЛИТАТОРСКИ УМЕНИЯ ЗА МЛАДЕЖИ-ОБУЧИТЕЛИ НА ВРЪСТНИЦИ

УМЕНИЯ ЗА СЛУШАНЕ

- » Поддържайте зрителен контакт с участниците, които говорят.
- » Обобщавайте коментарите на участниците (50% от времето).

УПОТРЕБА НА МАТЕРИАЛИТЕ

- » Разположете материалите из стаята, така че всички да ги виждат (размер на разпечатките + разположението им).
- » Предавайте информация чрез въпроси и отговори.

ФАСИЛИТИРАНЕ НА ГРУПИ

- » Когато задавате въпрос, гледайте всички участници, преди да изберете кой да отговори.
- » Давайте правилна информация.
- » Когато говорите, движете главата си, така че да гледате към всички участници.
- » Променяйте позицията си по време на сесията, през поне 50% от времето.

ЕЗИК НА ТЯЛОТО

- » Усмиввайте се.
- » Движете главата/ръцете си.
- » Застанете естествено (поза).

УПРАВЛЕНИЕ НА ВРЕМЕТО

- » Започвайте на време.
- » Въведението продължава 8-12 минути.
- » Приключвайте навреме.

Каква е ролята учителя?

- » Като посредник, учителят е отговорен за създаването на партньорски отношения, атмосфера на доверие и откритост сред участниците;
- » Учителят трябва да осигури структура за обучението – включително създаване и спазване на графика, отваряне и закриване на отделните сесии, спазване на програмата, подготовка на материали и планиране на пространството;
- » Учителят не е член на групата. Той може да предлага идеи и виждания, но никога решения;
- » Целта на учителя е да помогне на участниците да придобият опит чрез прилагането на различни методи и подходи;
- » В различните части на обучението, водещият има различни роли, според нуждите и състава на групата. Негова отговорност е да ръководи логистиката и органи-

- зацията на групата, да задава въпроси, да наблюдава и ръководи процеса, да управлява груповата динамика;
- » Участниците трябва бъдат насърчавани да дискутират, да разрешават проблеми, да анализират и използват собствения си опит в процеса на научване. Учителят трябва да ги подпомогне в този процес;
  - » При обучението, процесът на учене е по-важен, отколкото изпълнението на дадена задача.

Крайната цел на всяка от урочните единици е да промени нагласите и поведението на участниците, да благоприятства усвояването на нови умения. Методът „връстници обучават връстници“ е ефективен начин за споделяне на знание между младежи от едната и съща възраст и с един и същи статус². Младите хора са много по-склонни да слушат своите връстници, отколкото възрастните. Младежите-обучители могат да достигнат до своите „трудно достъпни“ връстници, те са в състояние да превърнат сухата информация в полезни знания, защото разбират контекста, в който младежите на тяхната възраст могат най-добре да приложат тези знания.

Самото споделяне на информация между младежите-обучители и техните връстници носи ползи и за двете страни, тъй като всяка от тях може да научи нещо от историята и опита на другия.

Младежите-обучители знаят как да общуват с връстниците си по най-близкия за тях начин. Една и съща информация може да се представи под различни форми, в зависимост групата и от самите младежи-обучители. Например, когато говори за превенция на наркотични зависимости, младежът-обучител може да се позовава на местните условия и истории, при които превенцията е била ефективна или не и на причините за това. В много отношения, обучение на връстници е напълно естествен и традиционен начин, по който се създават и предават знания и информация. Хората, които усвояват нови умения или информация разказват на другите за тях, така че заедно те всички научават нещо ново.

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НА ОБУЧЕНИЕТО НА ВРЪСТНИЦИ

1/ ОТЧИТАНЕ НА КУЛТУРНИТЕ ОСОБЕНОСТИ:

Младите хора, без значение от етническата им принадлежност, имат уникална култура. Затова в една и съща група на връстници от различни култури може да има младежи с различни възгледи и отношение по дискутираните теми;

2/ ОТЧИТАНЕ НА ВЪЗРАСТОВИТЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ:

Една и съща тема се представя по различен начин пред деца от началното училище и младежи в гимназията, поради спецификите на възрастта и развитието им;

² http://www.unodc.org/pdf/youthnet/handbook_peer_english.pdf

3/ ТОЧНОСТ НА ПРЕСТАВЕНАТА ИНФОРМАЦИЯ:

Когато става дума за решаване на въпроси по определени чувствителни теми, като например сексуално рисково поведение или наркотични зависимости, младежите често са цинични по отношение на информацията, предоставена им от институциите. Те често се чувстват така, сякаш правителството или други власти се опитват да ги манипулират чрез предоставяне на пропагандна, вместо на точна и балансирана информация. По-добрият подход е фактите да се представят чрез балансиран мнения относно разглеждания проблем;

4/ ОБУЧЕНИЕ, БАЗИРАНО НА УЧЕНЕТО ЧРЕЗ ПРЕЖИВЯВАНЕ, ВКЛЮЧИТЕЛНО МОДЕЛИРАНЕ И ПРАКТИКУВАНЕ НА КОМУНИКАЦИЯ, УМЕНИЯ ЗА ПРЕГОВОРИ И ОТКАЗ:

Друг важен принцип е да се осигури среда, която благоприятства процеса на учене. Повечето от нас научават нови неща, като гледат как другите хора ги правят, след това ги изпробват за себе си и се упражняват, докато не ги направят успешно. Четенето или слушането на лекции е ефективно, доколкото дава някаква информация по темата. Един млад човек, обаче, трябва да се научи как да се справя с тези ситуации в реалния живот. Хората учат най-добре, когато могат да имитират други, които са добри в това, което се опитват да научат и след това говорят и споделят своя опит, което придава смисъл на съдържанието. Според този принцип обучението на връстници трябва да покаже на младежите как да се справят с рискови ситуации, близки до реалния живот, с които е много вероятно да се сблъскат;

5/ ПРОФЕСИОНАЛИЗЪМ:

Често обучението на връстници е толкова съсредоточено върху потребностите на участниците, че младежите-обучители биват забравени. Важно е професионализмът в обучението да се поддържа. Това означава да има график за обучението, супервизия, разбор и редовно планиране за постигане на качествени резултати;

6/ РЪКОВОДСТВО НА МЛАДЕЖИТЕ:

Младите хора участват в обучението на връстници не само по символичен начин. Те трябва да бъдат консултирани и да участват като партньори в целия процес – от разработването на програмата, през изпълнението ѝ до мониторинга и оценката на нейната ефективност;

7/ ПОДКРЕПА ОТ ОБЩНОСТТА:

Целесъобразно е информирането на хората в общността за младежите в риск, тъй като по този начин може да се спечели тяхната подкрепа за подкрепящи и превантивни инициативи, ръководени от младежите-обучители;

8/ ЗАБАВНО И ТВОРЧЕСКО ОБУЧЕНИЕ:

Програмите за и от младежи трябва да бъдат гъвкави по отношение на дизайн и изпълнение. Забавните, творчески и интерактивни програми, които използват

множество методи за предоставяне, като например театър, спорт, интернет, танци и т.н., могат да бъдат ефективни начини за привличане на повече младежи;

9/ ОСИГУРЯВАЩО НА МЛАДИТЕ ХОРА ДОСТАТЪЧНО ВРЕМЕ, ЗА ДА ПОСТИГНАТ ЦЕЛИТЕ СИ:

Най-добрите програми отнемат известно време, докато се развият до пълния си потенциал. Очакването на големи резултати след първите 6 до 12 месеца е нереалистично;

10/ ПОДХОДЯЩО ЗА МЛАДЕЖИТЕ ПРОСТРАНСТВО:

Обучението на връстниците е желателно да се провежда на място, харесвано от младежите. Подобна гъвкавост дава възможност на младежите да осъзнават програмата като своя, а това подобрява участието им в нея. Личното пространство и конфиденциалността също трябва да бъдат съблюдавани;

11/ СУПЕРВИЗИЯ:

Младежите-обучители следва да получават супервизия. Във възрастта на юношеството, младите хора изпробват границите – физически, социални или психологически. Това е съществена част от процеса на социализация и начинът, по който се учим да действаме като човешки същества в цивилизованото общество. Важно е да се сложат конкретни граници, които да се прилагат по ясен и прозрачен начин. Младежите спазват граници, които са точно определени. Супервизията е процесът, в който границите на подходящото и неподходящо поведение биват разяснявани. Още по-ефективно е, когато самите млади хора участват в разработването на правилата и определят последиците от нарушаването им;

12/ ПОЗНАВАНЕ НА ПОДКРЕПАЩИТЕ ИНСТИТУЦИИ:

Младежите-обучители, които често представят на връстниците си деликатни теми, следва да са запознати със социалните услуги и институции за подкрепа, така че в случай да нужда да насочат своите връстници към правилното място;

13/ ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДКРЕПА ЗА МЛАДЕЖИТЕ-ОБУЧИТЕЛИ:

Обучители на връстници може да се окажат в трудна или опасна ситуация. Важно е за тези, които отговарят за тях да правят разбор след всяко проведено обучение за внимателен анализ на сесиите. Разборът позволява на младежите-обучители не само да се учат от собствения си опит, но и да се справят с негативните емоции, които са изпитали по време на сесията. Това е предпоставка за подобряване работата им при следващи обучения;

14/ ЯСНИ И РЕАЛИСТИЧНИ ЦЕЛИ:

Успешното обучение на връстници се основава на ясни и реалистични цели, които са актуални и измерими. Важно е, мнението на младежите да бъде взето

предвид при формулирането на целите. Така те ще бъдат ясни и реалистични за останалите младежи, което улеснява постигането им;

15/ ДЪЛГОСРОЧНО ПЛАНИРАНЕ:

Обучението на връстници е ефективно, като е планирано като дългосрочна стратегия. Колкото повече поддръжници и партньорства има то, толкова по-голяма ще е и неговата устойчивост.

МЕТОДИ, ИЗПОЛЗВАНИ В ОБУЧЕНИЕТО НА ВРЪСТНИЦИ

Едни от най-често използваните методи в обучението на връстници са:

- » Интерактивни дейности;
- » Ролеви игри и симулации;
- » Индивидуална и групова рефлексия;
- » Фронтална дискусия и дискусия в малки групи;
- » Критически анализ;
- » Дебати;
- » Работа по казуси и проекти;
- » Консултиране;
- » Театър;
- » Лекции/споделяне на данни;
- » Спортни състезания/турнури;
- » Видео и аудио-материали;
- » Картографиране;
- » Рисуване;
- » Решаване на пъзели и кръстословици;
- » Разказване на истории/приказки;
- » Мозъчна атака.